

gibi sahâbîlerin de bulunduğu bir topluluğa hurma ikram edilmiş, çok aç olan Suheyb hurmaları iştahla yemeye başlayınca Resûlullah ona, “Gözün ağrıyor ama hurmaları yiyorsun” demiş, Suheyb de, “Yâ Resûlellah! Ben ağrımayan gözümü kullanıyorum” diyerek onu güldürmüştü (İbn Sa’d, III, 228-229). Bizans topraklarından gelip müslüman olanların öncüsü kabul edilen Suheyb (Taberânî, VIII, 29) hata etme endişesi ve rivayetdeki titizliği sebebiyle hadis nakletmemiştir. Hadis rivayet etmesini isteyenlere Hz. Peygamber’in savşaları konusunda, gördüğünü ve yaşadığı olaylar hakkında bilgi verebileceğini, ancak Resûlullah’ın sözü olarak bir şey nakletmeyeceğini söylemiştir (İbn Sa’d, III, 229). Bununla birlikte kendisinden Abdullah b. Ömer ve Câbir b. Abdullah gibi sahâbîlerle Saîd b. Müseyyeb, Abdurrahman b. Ebû Leylâ ve Kâ’b el-Ahbâr gibi tâbîler bir kısmı mükerrer otuz hadis rivayet etmiştir (İbn Hazm, s. 103). Bunlardan üçü *Şahîh-i Müslim*’de yer almış, *Kütüb-i Sitte*’ye dahil olan sünen sahipleri de onun hadislerine eserlerinde yer vermiştir (Yahyâ b. Ebû Bekir el-Âmirî, s. 138). Hz. Peygamber’in eşi Ümmü Seleme’nin kız kaydaş Reyta bint Ebû Ümeyye ile evlendiği bilinen Suheyb’in Habîb, Hamza, Sa’d, Sâlih, Sayfî, Abbâd, Osman ve Muhammed adlarında oğulları olmuş, bunlar da kendisinden rivayette bulunmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 332-333; VI, 15-18; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, III, 226-230; İbn Kuteybe, *el-Ma’ârif* (Uk-kâşe), s. 264-265; Belâzürî, *Ensâb*, I, 180-184; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebir* (nşr. Hamdî Abdül-mecîd es-Selefi), Beyrut 1405/1985, VIII, 28-46; Ebû Nuaym, *Hilye*, I, 151-156; İbn Hazm, *Es-mâ’ü’s-şahâbeti’l-ruvât* (nşr. Seyyid Kesrevî Hasan), Beyrut 1412/1992, s. 103; İbn Abdülber, *el-İstî’âb* (Bicâvî), II, 726-733; İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-gâbe*, Beyrut, ts. (Dârü’l-fikr), II, 418-421; Zehabî, *A’lâmü’n-nübelâ*, II, 17-26; İbn Kesîr, *Tefsîrü’l-Kur’ân*, I, 360-361; III, 254-255; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), III, 449-452; a.mlf., *Tehzîbü’l-Tehzîb*, Beyrut 1404/1984, IV, 385; Yahyâ b. Ebû Bekir el-Âmirî, *er-Riyâzü’l-müste’tâbe* (nşr. Ömer ed-Dîrâvî Ebû Hacle – M. Abdülkâdir Atâ), Beyrut 1409/1988, s. 136-138; Şevkânî, *Derrü’s-sehâbe* (nşr. Hüseyin b. Abdullah el-Ömerî), Dimaşk 1404/1984, s. 372-373, 630; Ethem Erkoç, *Suheyb-i Rûmî: Hayatı ve Rivayet Ettiği Hadisler*, Çorum 2002, s. 33-49; Sadık Kılıç, “Suheyb er-Rûmî el-Bedrî”, *Diyanet Dergisi*, XX/4, Ankara 1984, s. 30-40; Ömer Sabuncu, “Suheyb er-Rûmî, Hayatı, Kişiliği ve Faaliyetleri”, *İSTEM: İslâm, San’at, Tarih, Edebiyat ve Müsiki Dergisi*, IV/7, Konya 2006, s. 159-173.

MEHMET EFENDİOĞLU

SUHTE

(bk. SOFTA).

SUHUF

(الصحف)

Kutsal metinleri ifade eden bir Kur’an terimi.

Arapça *sahîfe* kelimesinin çoğuludur. Güney Sâmi dilinde “yazmak” anlamındaki *sahafa* kökünden türediği ileri sürülen sahîfe “yayılmış, açılmış şey; üzerine yazı yazılacak veya yazılmış nesne, kâğıt” anlamlarına gelmekte (*Lisânü’l-‘Arab*, “şhf” md.; *Kâmus Tercümesi*, II, 790-791). İslâm öncesi dönemde mektup, hukukî sözleşme, şiir, hitabe ya da bir araya getirilmiş sözleri ifade etmekteydi. Önceleri papirüs ve parşömenden, II. (VIII.) yüzyılın sonlarından itibaren kâğıttan yapılan, İslâm öncesinde ve İslâm’ın ilk yıllarında genelde dinî, hukukî ve tarihî belgeleri kaydetmek amacıyla kullanılan düzgün yüzeyli yazı malzemesine *suhuf* denilmiştir. Buna göre suhuf kitap, defter veya kürrâse (sekiz sayfalık forma) ile eş anlamlı olarak bütün halinde yahut kısmen kaydedilmiş metni belirtmektedir. Sahîfe Arapça’da benzer anlamlı “kurtâs” ve “varak” kelimelerinden farklı olarak belirli bir yazı malzemesini akla getirmemekte, muayyen bir miktarı da belirtmemektedir. Dolayısıyla tek bir yaprağa olduğu gibi rulo şeklinde dürülmüş, dosyalanmış veya defter gibi dikilmiş pek çok yaprağa işaret etmektedir. Suhuf İslâm literatüründe kutsal metinleri ya da bir âlimin bir araya getirilmiş yazılarını, sahâbe ve tâbiîn tarafından toplanan erken dönem hadis metinlerini ifade etmek için kullanılmıştır (aynca bk. SAHİFE). Suhuf kılıf, bohça veya kutu içine konularak korunuyordu. İki kapak arasında toplanmış olanları ise *mushaf* diye adlandırılıyordu ki bu terim erken dönemden itibaren sadece Kur’an için kullanılmıştır (Halîl b. Ahmed, *Kitâbü’l-‘Ayn*, “şhf” md.). Hz. Ebû Bekir, halifeliği döneminde Kur’an’ın toplanıp iki kapak arasında bir kitap haline getirildiği sırada ona bir isim aranmasını istemiş, sifr ve mushaf adlarından ikincisinin konmasını kararlaştırmıştır (Süyûtî, *el-İtkân*, I, 164-165; aynca bk. MUSHAF).

Kur’an’da suhuf kelimesi önceki peygamberlere Allah tarafından gönderilen kutsal metinleri (Tâhâ 20/133; en-Necm 53/36-37; el-A’lâ 87/18-19), Kur’an’ın kendisini (Abese 80/13; el-Beyyine 98/2-3) ve insanların amellerinin ilâhî kayıtlarını (et-Tekvîr 81/10) ifade etmek için kullanılmıştır. Önceki peygamberlere indirilen kutsal metinler “ilk sahîfeler” (Tâhâ 20/133; el-

A’lâ 87/18) veya “İbrâhim ve Mûsâ’nın suhufu” (en-Necm 53/36-37; el-A’lâ 87/19) diye isimlendirilmiştir. Kur’an’da geçen “zübür” kelimesi (Âl-i İmrân 3/184; eş-Şuarâ 26/196; Fâtır 35/25) “kitap” mânasındaki zebûrun çoğulu olup suhuf ile aynı anlamdadır. Ancak zebûr kelimesinin Hz. Dâvûd’a indirilen kitabın ismi olarak kullanımı yaygınlık kazanmıştır (*Lisânü’l-‘Arab*, “zbr” md.). Kaynaklarda yer alan ve zayıf olduğu kabul edilen bir rivayette Ebû Zer el-Gifârî’nin Allah’ın resullerine kaç kitap gönderdiği sorusuna Hz. Peygamber 104 cevabını vermiş, bunlardan on sahîfenin Âdem’e, elli sahîfenin Şit’e, otuz sahîfenin İdrîs’e, on sahîfenin İbrâhim’e verildiğini, ayrıca Tevrat, İncil, Zebûr ve Kur’an’ın indirildiğini belirtmiştir (Taberî, *Tarih*, I, 312-313; Zemahşerî, VI, 360). İbn Hazm Tevrat, Zebûr ve İncil’in İbrânice, Hz. İbrâhim’e indirilen suhufun Süryânice olduğunu söyler.

Hz. Şit’in kendisine ve babasına gönderilen suhufu bir araya getirerek bunlarla amel ettiği (İbnü’l-Esîr, I, 54), kendisine indirilen suhufu hikmet, kimya, simya, ri-yâzî ilimler ve bazı sanatlardan bahsedildiği nakledilmiştir. Hz. İdrîs’e indirilen suhufu semavî sırların, ruhanîlere hükmetme yöntemlerinin ve yıldızlar iliminin açıklandığı belirtilmiştir (Nişancızâde, I, 121, 124-125). Ebû Zer el-Gifârî’nin Hz. İbrâhim’e gönderilen suhufun içeriği hakkındaki sorusuna Resûl-i Ekrem bunun dinî-ahlâkî mesellerden ibaret olduğu cevabını vermiştir (Taberî, *Tarih*, I, 312-313; Süyûtî, *ed-Dürü’l-menşûr*, XV, 378).

Hz. Mûsâ’ya Tûr’da verilen ilâhî emir ve öğütleri içeren levhalar (elvâh, el-A’râf 7/145, 150, 154) bazı âyetlerde kendisine verildiği ifade edilen suhufu (en-Necm 53/36; el-A’lâ 87/19) eş anlamlı olmaktadır (Fahreddin er-Râzî, XXIX, 14). Bu levhaların sayısının on, yedi veya iki olduğu rivayet edilmiştir. Bunların malzemesinin Ceb-râil’in getirdiği ve zümrüt yahut kırmızı yakkattan olduğu veya sert kayalar olup Allah’ın emriyle Mûsâ’nın Allah’ın kelâmını bunların üzerine kendi elleriyle oyduğu yahut üzerinde Tevrat’ın yazıldığı, gökten inen ve 10 arşın uzunluğunda tahtalar olduğu görüşleri ileri sürülmüştür. Levhaların içeriğine dair âyette geçen “her şey hakkında öğüt ve açıklama” ifadesi (el-A’râf 7/145), İsrâiloğulları’nın dinî bakımdan ihtiyaç duydukları öğütler ve hükümlerin açıklanması şeklinde tefsir edilmiştir. Yine bu levhalarda, “Ben rahmân ve rahîm olan Allahım. Bana hiçbir şeyi ortak koşmayın. Yol kesip eşkıyalık yapmayın. Adımı anarak yalan yere yemin etmeyin ... Öldürmeyin, zi-

na etmeyin, ebeveyninize itaatsizlikte bulunmayın” ifadelerinin yer aldığı aktarılmıştır (Zemahşerî, II, 508). Necm ve A'lâ sûrelerindeki ilâhî mesajın Hz. İbrâhîm'in ve Hz. Mûsâ'nın suhufunda yer aldığını bildiren âyetlerle (en-Necm 53/36-37; el-A'lâ 87/18-19) ilgili olarak İbn Abbas'a dayanan bazı rivayetlerde bu iki sûrenin adı geçen peygamberlerin suhufunda meâlen bulunduğu kaydedilmektedir. Ayrıca Hz. Muhammed'e indirilen bazı âyetlerin (et-Tevbe 9/112; el-Mü'minûn 23/1-11; el-Ahzâb 33/35; el-Meâric 70/23-33) Hz. İbrâhîm'e de indirildiği rivayet edilmektedir (Süyûtî, *el-İtkân*, I, 125-126). Bir kısım hadisçiler tarafından zayıf bulunmakla birlikte birçok kaynakta yer alan bazı hadislerde Hz. İbrâhîm'e verilen suhuf ile Tevrat, İncil, Zebûr ve Kur'an'ın ramazan ayında indirildiği bildirilmektedir (Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, III, 189; Süyûtî, *ed-Dürrü'l-mensûr*, II, 231-232).

Hz. İdrîs'in Hermes olduğu ve ona nisbet edilen birçok kitabın Yunan ve İslâm kültüründe günümüze kadar ulaştığı görüşü ile (*DîA*, XVII, 229-230) Fâlih Şebîb el-Acemî gibi bazı çağdaş araştırmacılar tarafından ileri sürülen, Hz. İbrâhîm'in Hint kültüründeki Brahma ve ona verilen suhufun da Vedalar olduğu (Acemî, s. 1) şeklindeki iddialar İslâm kültüründeki yaygın kanaatlerle uyusmamaktadır. Nitekim fıkıh usulü kaynaklarında neshin türlerinden biri olan hem lafzın hem hükmün neshine önceki peygamberlere gönderilen suhuf örnek gösterilmekte ve bunlara dair artık hiçbir bilgi ve eserin kalmadığı belirtilmektedir (Cessâs, II, 251; Serahsî, II, 78; Abdülazîz el-Buhârî, III, 280).

Kur'an'da Mekke'nin ileri gelenlerinden bazı müşriklerin, iman etmek için Allah tarafından özel olarak kendi adlarına düzenlenmiş mesajlar içeren, açılmış (okunmaya hazır) sahifeler gönderilmesini talep ettikleri ve bunun kabul edilemez olduğu anlatılmaktadır (el-Müddessir 74/52). Yine kıyamet günü vuku bulacak olaylar anlatılırken “amel defterleri” anlamında suhufun açılıp ortaya konulacağına dikkat çekilmektedir (et-Tekvîr 81/10). Kur'an'da değerli, yüce ve tertemiz vasıflarıyla nitelenerek övülen suhuf (Abese 80/13-14) kastedilenin ise Kur'an veya önceki peygamberlere gönderilen suhuf ya da levh-i mahfûz olduğu şeklinde farklı tefsirler yapılmıştır (Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, XXIV, 108; Zemahşerî, VI, 315; Fahreddin er-Râzî, XXXI, 59). Kur'an'ın tertemiz suhuf şeklinde nitelendirildiği bir başka âyette ise (el-Beyyine 98/2) tertemiz vasfının “yalan,

nifak, şüphe ve sapkınlıktan uzak olma” anlamına geldiği belirtilmiştir (Kurtubî, XX, 142).

BİBLİYOGRAFYA :

Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, III, 189; XXIV, 108; a.mlf., *Târîh* (Ebû'l-Fazl), I, 312-313; Cessâs, *el-Fuşûl fi'l-uşûl* (nşr. Uceyl Câsim en-Neşemî), Küveyt 1405/1985, II, 251; Şemsüleimme es-Serahsî, *el-Uşûl* (nşr. Ebû'l-Vefâ el-Efgânî), Beyrut 1393/1973, II, 78; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmevcûd v.dğr.), Riyad 1418/1998, II, 508; VI, 315, 360; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, Beyrut 1401/1981, XXIX, 14; XXXI, 59; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, I, 54; Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi'*, Kahire, ts. (Dârü's-Şa'b), XX, 142; Abdülazîz el-Buhârî, *Keşfü'l-esrâr* (nşr. Abdullâh Mahmûd M. Ömer), Beyrut 1418/1997, III, 280; İbn Cüzey, *et-Teshîl li-'ulûmi't-tenzil*, Beyrut 1403/1983, I, 4; Süyûtî, *el-İtkân* (Bugâ), I, 125-126, 164-165; a.mlf., *ed-Dürrü'l-mensûr* (nşr. Abdullâh b. Abdülmuhsin et-Türki), Kahire 1424/2003, II, 231-232; XV, 378; Nişancazâde Muhyiddin Mehmed, *Mir'ât-i Kâinat: Dünya ve İslâm Tarihi* (s. nşr. A. Faruk Meyan), İstanbul 1987, I, 121, 124-125; Fâlih Şebîb el-Acemî, *Suħufu İbrâhîm: Cüzürü'l-Berâhîmiyye min hilâlî nuşûsi'l-Fidâ ve mukârenetihâ bi't-tatbîkât ve'l-rivâyâti't-târîhiyye*, Beyrut 1427/2006, s. 1; Mahmut Erol Kılıç, “Hermes”, *DîA*, XVII, 229-230; Abdülhamit Birşik, “Kur'an”, a.e., XXVI, 385-386; B. Gruendler, “Sheets”, *Encyclopaedia of the Qur'an* (ed. J. D. McAuliffe), Leiden 2004, IV, 587.

ÖMER DUMLU

SÛK

(bk. PAZAR).

SUKARNO, Ahmed

(1901-1970)

Endonezya'nın ilk devlet başkanı.

Cavali bir öğretmenin çocuğu olarak Surabaya'da doğdu. Asıl adı Kusro Sosro'dur; sonraları halk arasında Bung Karno (yoldaş Sukarno), müslümanlar arasında ise Ahmed Sukarno adıyla tanınmıştır. İlk öğrenimini bir köy okulunda, orta öğrenimini genellikle Hollandalı çocukların ve üst düzey Endonezyalı memur çocuklarının gidebildiği sömürge okullarında tamamladı. Surabaya'daki lise öğrenciliği sırasında babasının arkadaşı olan Sarekat İslam liderlerinden Ömer Said Çokroaminoto'nun evinde kaldı; onun çevresine katılarak siyasî konularla ilgilenmeye ve sömürge aleyhtarı bir tutum takınmaya başladı. 1920'de mezuniyetinin ardından Çokroaminoto'nun kızıyla evlenerek kayınpederinin himayesine girdi. Aynı yıl Bandung'da yeni açılan teknik enstitüye kaydolduysa da birkaç ay sonra kayınpederinin tutuklanması yüzünden eşinin ailesine bakmak için Surabaya'ya

ya döndü ve orada bir süre tren memurluğu yaptı. Çokroaminoto'nun 1922'de serbest bırakılması üzerine okuluna döndü. Bu arada eşinden boşanarak babasıyla da ilişkisini kesti.

Yüksek öğrenimi sırasında siyasî ve fikrî konulara fazlaca ilgi duyan Sukarno, Jong Jawa adlı bir gençlik teşkilâtına katıldı ve Bandung şubesi başkanlığına getirildi. Ayrıca Sarekat İslam'ın yayın organı *Utusan Hindia* başta olmak üzere çeşitli dergilerde yazılar yazdı. O dönemlerde Bandung, yenilikçi dinî ve İslâmcı görüşlerle sosyalist ve komünist fikirlerin sıkça tartışıldığı bir merkez konumundaydı, Sukarno da bu fikir akımlarından ve onların temsilcilerinin faaliyetlerinden etkilenmekteydi. Son sınıfa geçtiğinde Algemeene Studiclub adında bir dernek kurarak siyasetle daha yakından ilgilenmeye başladı. Derneğin hedef ve eylem planında sömürge yönetimiyle iş birliği yapmama ve Endonezya'nın tam bağımsızlığı amaçlanmaktaydı. Mezun olduğunda bir arkadaşıyla birlikte Bandung'da mühendislik ve mimarlık bürosu açtı; siyasete daha fazla eğilerek İslâmcılık ve komünizm ideolojilerini milliyetçilik temelinde bağdaştırmaya çalışan yazılar kaleme almaya başladı. Yazılarında İslâmcılık, Marksizm ve milliyetçilik fikirlerinin Endonezya'nın bağımsızlık davasında birleştirilmesi gerektiğini savunuyordu.

Temmuz 1927'de Endonezya Milliyetçi Partisi'ni (Partai Nasional Indonesia [PNI]) kurdu. Parti kısa sürede Endonezya millî hareketinin merkezi ve sesi olurken Sukarno da popüler bir kişilik kazanarak geniş halk kesimlerinin partiye katılmasını sağladı. Ancak takındığı sömürge hükümeti aleyhtarı tutum sebebiyle 1930'da partisi kapatılarak dört yıl hapis cezasına çarptırıldı. Yargılama sürecinde yaptığı savunmalar daha sonra kitap halinde yayımlandı. İki yıl sonra serbest bırakılan Sukarno, kendi partisinin devamı niteliğindeki Endonezya Partisi'ne (Partai Indonesia [PARTINDO]) katıldı ve başkanlığa seçildi. Ancak partinin onun liderliğinde hızla büyüyen 20.000'i aşkın üye sayısına ulaşması üzerine 1933'te tekrar tutuklanan Sukarno önce Endonezya'nın doğusundaki Flores adasına, dört yıl sonra da Sumatra'daki Bengkulu'ya sürgün edildi. Sürgündeyken siyasî içerikli kitap okuması yasak olduğu için dinî ve kültürel ağırlıklı kitaplar okudu ve özellikle İslâm hakkındaki bilgilerini geliştirdi.

Mart 1942'de Japon işgaliyle birlikte serbest kalan Sukarno, askerî yönetimce oluş-